

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024



No 4

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati



74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982



Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 1228 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 30-aprelda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.



MUNDARIJA

Organizational Behavior and Leadership.....	12
Ibrokhim Gulomov	
Baliqchilikda klasterlarni tashkil etishning nazariy asoslari.....	20
Olim Murtazayev, Muydinov Olim Bekmuratovich	
Оценка состояния привлечения инвестиций в сферу туризма Узбекистана и механизмы управления	26
Арзиматов Бобирмирзо Зокирджон угли	
Biologik aktivlar buxgalteriya hisobni milliy va xalqaro standartlarga muvofiq takomillashtirish masalalari ...	29
Axmadaliyeva Zebo Abduxalimovna	
Aholi yashash joylarida yong'in risklarini bartaraf etish xizmatlardan foydalanish imkoniyatlari.....	34
Aziz Zikriyoev	
O'zbekistonda ilmiy darajali kadrlar tayyorlash tizimi boshqaruvining tashkiliy tuzilmasi va vazifalari.....	42
Beknaeva Shaxnoza Vladimirovna	
Mintaqaviy turizmning iqtisodiyot rivojlanishiga ta'siri (O'zbekiston turistik xizmatlar bozori misolida).....	47
D. B. O'roqova	
Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ko'paytirishning asosiy yo'llari.....	52
Ibrohimov Boburmirro Baxtiyor o'g'li, Sayfiddinov Sarvarbek Anvarbek o'g'li	
Sanoat korxonalarining aksiyalar bozorida faoliyati tahlili: muammolar va yechimlar	57
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
Qurilishda modernizatsiya va diversifikatsiya qilish asosida yangi ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish	65
Islamov Ozodjon	
Sanoat korxonalari innovatsion salohiyatini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish yo'llari.....	69
J. K. Boymurodov	
Mamlakatda yashil iqtisodiyotni rivojlantirish yo'nalishlari	74
Kadixodjayeva Nilufar Raxmatullayevna	
BlokchEYn texnologiyalari yordamida raqamli iqtisodiyotni o'zgartirish	79
Karabayev Rustam Zafarovich, Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida zamonaviy mehnat bozorining rivojlanishi	86
Layli Mirzayeva	
Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirishda investitsion resurslardan samarali foydalanish mexanizmlari.....	90
Luiza Komilovna Xaydarova	
Umumta'lim muassasalari sonining ekonometrik tahlilini pedagogik metodlar yordamida amalga oshirish....	95
Ravshanova Muhayyo Maxmanazarovna	
O'zbekiston tarixiy shaharlarida turistik faoliyati shakllanishi va ularni boshqarishning nazariy asoslari.....	100
Meliqulov G'ayrat Abdug'afforovich	
Iqtisodiy rivojlanish va ilmiy tadqiqot rivojlanishining havo ifloslanish darajasiga ta'siri	107
Murodullayev Kamoliddin Sherzod o'g'li, Sadibekova Bibisora Djapparovna, Turdiqulov Farrux Ravshanjon o'g'li	
Hududlarni rivojlantirish va "yashil iqtisodiyot"ni shakllantirishning ekologik muammolari.....	112
Maxkamov Saidafzal Saidkamol o'g'li, Yigitaliyeva Dilnavo Mansurjon qizi	
Ekoturizm obyektining tasniflanishi va alohida xususiyatlari	118
Qodirov Azizjon Anvarovich	
Mamlakatimiz oliy ta'lim tizimida sifat menejmentidan foydalanishning konseptual asoslari	123
Saidqulova Firuza Farmonovna	
Bo'lajak iqtisodchilarning kasbiy kompetensiyalari.....	127
Shukurova Marifat Xodjiakbar qizi	
Ta'limning bosqichlari va ularning inson kapitalini shakllantirishdagi ahamiyati	131
To'rayeva Hurriyat To'yqulovna	
Hududlarda to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb etish dasturini amalga oshirishda marketingni rivojlantirish yo'llari.....	138
Xamidov O. X., Tojiyeva A. F.	
Investitsiyalar marketingining strategik aspektlari.....	145
Xodjamberdiyeva Dilnoza Bahtiyorovna	



Xorijiy investitsiyalarni jalb etishda investitsion muhit jozibadorligini oshirishga nazariy qarashlar	151
A. Bektemirov, A. A. Abdurahmonov	
Qishloq xo'jaligi raqobatbardoshligini oshirishning ilg'or xorij tajribasi	156
Abdulloev Asliddin Junaydullayevich, Ochilov Narzullo Fayzulloyevich	
Sanoat ishlab chiqarish tizimining investitsion xususiyatlari	161
Yodgorova Xalima To'liqinovna	
Turizm sohasi uchun yuqori malakali kadrlarni tayyorlashda davlat va xususiy sherikchilikning o'zaro bog'liqligi tahlili	167
Raxmatov Adxam Itolmasovich	
Mamlakatimizda turizm tashkilotlari faoliyatini qo'llab-quvvatlash maqsadida marketing instrumentlari orqali samarali tizim yaratish	171
Suyunova Kamilla Baxromovna	
Qishloq xo'jaligida agrokimyo xizmatlar ko'rsatishning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari	175
Tabayev Azamat Zaripbayevich	
Yashil iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilishni faollashtirish muammolari	180
Xomitov K. Z., Masharipova S. R.	
Considerations on the Problem of Illegal Migration and Human Trafficking	185
Azamatova Gulmira Bayirbekovna, Otarbayeva Guljan Kobeyevna	
Sustainable Development and Environmental Economics in Uzbekistan: A Focus on Carbon Pricing and Renewable Energy	188
Muhammadiyev Po'latjon Ilhomjon o'g'li, Urganbayeva Dilnoza Toxtasinovna	
The use of Digital Technologies in the Provision Of Utilities to the Population	194
Mamanazarov Oybek Shomurodovich, Inoyatova Durdona Shoxaydarovna, Alijonov Jamshid Alijon o'g'li	
The Current State of the Digital Economy in the Agrarian Sphere: Problems and Solutions	198
Babadjanov Abdirashid Musayevich	
Behavioral Theory of the Firm	203
Egamberdieva Oydin Abror qizi	
The Role of Information Technologies in Increasing the Capitalization of Commercial Banks	209
Egamova Makhfurat Esanovna	
Финансовые риски в исламском финансировании для внедрения в Республики Узбекистан	213
Абдуллоев Фуркат Олимджонович	
Совершенствование методологии экспертизы инвестиционных проектов	218
Бекимбетова Гулнора Маратовна	
Методические подходы к формированию механизмов стратегического управления развитием химической отрасли	225
Бибутова Шахло Саъдуллаевна	
Меры по снижению доли теневой экономики в стране	230
Махмудова Юлдузхон Бахромжон кизи, Сафаров Гиёсиддин Абдуллаевич ўғли	
Формирование национальной инновационной системы – одна из приоритетных задач повышения конкурентоспособности Республики Узбекистан	234
Н. М. Махмудов, А. А. Алиев, З. А. Мирзоев	
Мониторинг и анализ современного состояния и развития промышленности в Узбекистане	239
Назарова Раъно Рустамовна, Исмоилова Малика Дилшодовна	
Цифровая платформа как инструмент трансформации бизнес-процессов	245
Раупов Жамшид Рашидович	
Роль применения ключевых показателей эффективности труда на предприятиях	251
Рахматуллаева Шахноза Хамидовна	
Влияние цифровой трансформации на инвестиционную привлекательность Узбекистана	257
Саиткамолов Мухаммадхожа Сабирходжа угли, Маркабаева Жансая Айбек кызы	
Организация и координация методической помощи при управлении педагогическими кадрами	263
Хакимова Майя Юрьевна	
Интеграция узбекистана в мировое экономическое содружество путем унификации бухгалтерского учета на основе МСФО	268
Зарипова Саёхат Зафаровна	
Tijorat banklari tomonidan investitsiya loyihalarini moliyalashni rivojlantirish imkoniyatlari	273
Abduqodirova Ozoda Anvarjon qizi	
Tijorat banklari tomonidan jismoniy shaxslarga ajratilgan kreditlarning joriy tahlili	278
Abdusalomov Jaxongir O'ktam o'g'li	



Globallashuv sharoitida mamlakatimizda sug'urta bozorini raqamlashtirishning ahamiyati	284
Anvarova Z.	
The Role of Parents and Teachers in Promoting a Healthy Lifestyle in Children	288
Axtamov Djamshe Baxromovich	
A Study of the Importance of Green Economy in Uzbekistan Sustainable Economic Development and its Measurement Indicators in Relation to Environment	293
Ataniyazova Maksuda Baltayevna, Tairova Zarnigor Mammad qizi	
Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot tuzishning zarurligi.....	298
Avazov Ilxom Ravshanovich	
Foydani soliqqa tortish obyekti sifatidagi iqtisodiy tarkibi.....	303
Axrоров Zarif Oripovich	
Surxondaryo viloyatida aholining uy-joy bilan ta'minlanganlik darajasini tahlili.....	311
Ibragimov Qobil To'xtamishovich	
Review of Methodological Approaches to Enterprises Financial Condition Analysis.....	316
Ismailova Maxbuba Mirxalilovna	
Innovatsion rivojlanish sharoitida xizmat ko'rsatish sohasini tasniflanishining nazariy va ilmiy asoslari.....	321
Masharipova Manzura Alimbayevna	
Korxonalarda benchmarking strategiyalarini qo'llashning ijtimoiy-iqtisodiy mexanizmlari.....	327
Narziyeva Dilafiruz Muxtorovna	
Davlat budjetining soliqsiz daromadlari shakllanishini takomillashtirish yo'llari.....	332
O'ktamova Nargiza Narzulla qizi	
Mamlakatimizda sanoat ishlab chiqarishi korxonalarining rivojlanish holati tahlili.....	336
Olimov Maqsudjon Komiljon o'g'li	
Moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobotni moliyaviy hisobotning xalqaro standartlar talablari asosida tuzish.	341
Pardayeva Zulfizar Alimovna	
Raqamlashtirish sharoitida qo'shma korxonasi faoliyatining tahlili.....	345
Rashidov Jamshid Xamidovich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanishida oilaviy tadbirkorlikning o'rni.....	350
Raximov Baxromjon Ibroximovich, Saloxiddinov Zuxriddin Nuriddin o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida xizmat ko'rsatishning ilmiy asoslari.....	354
Suyunov Asror Baxtiyorovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida telekommunikatsiya sohasini rivojlantirish ilmiy asoslari.....	358
Toshmatov Salohiddin Zayniddinovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsiyalarni joriy etishning huquqiy masalalari	362
Turg'unov Saloxiddin Jamol o'g'li, Mirzayeva Mohidil Vohidovna	
Zamonaviy sharoitlarda korxonalarning moliyaviy baqarorligini yaxshilash masalalari	368
Usmanova Guljahon Ulug'bek qizi	
Franshizalarni jalb qilishda davlat boshqaruvi tizimida marketing tadqiqotlarining ahamiyati	373
Xodjayev Anvar Rasulovich	
Transport Decarbonization Strategy	379
Yarashova Vasila Kamalovna, Muradov Bekzod Xidirnazar ugli	
Temir yo'l transportida ishlab chiqarish faoliyatining iqtisodiy samaradorligini oshirish	384
Yermatova Dilnoza Axmadjonovna	
Iqtisodiyotda davlat ishtirokini qisqartirish va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari	389
Yuldashev Xusniddin Abdullayevich	
Issiqlik ta'minoti xizmatlarini ko'rsatish samaradorligi va sifatini baholash ko'rsatkichlari tizimi.....	392
Abdulaziz Abdumominovich Matro'ziyev	
Issiqlik ta'minoti xizmatlari sifatiga ta'sir etuvchi omillar va ularni baholash	396
Abdulaziz Abdumominovich Matro'ziyev	
Jismoniy shaxslarning mol-mulkiga soliq solishni takomillashtirish.....	401
Abdullayev Zafarjon Alijonovich, Zaydullayev Abduhabib Boliquil o'g'li	
Sug'urta tashkilotlarida hisob siyosatini ishlab chiqishning ahamiyati.....	406
Abduraimova Maftunaxon Axmatovna	
Bank risklarini boshqarishning xalqaro tajribalari.....	411
Abdurasulov Jaxongir Abduvaliyevich	
Tadbirkorlik subyektlari ijtimoiy ma'sulligini ta'minlash mexanizmining amal qilish darajasi.....	418
Bayisbayev Javlon Nurlanovich	



Qishloq aholisining qishloq xo'jaligida bilim va innovatsiyalarni o'zlashtirishiga ta'sir etuvchi omillarni iqtisodiy baholash (Samarqand viloyati misolida).....	423
Bozorova Lobar Nuralevna	
Направления совершенствования инновационных стратегий в деятельности промышленных предприятий	429
Дониерова Зухрабону Алишер кизи	
Mol-mulk solig'ining korxonalar faoliyatiga ta'siri.....	434
Qudiyarov Kishibay Ramatullayevich	
Banklar reytingini aniqlash va barqarorligini ta'minlashning ustuvor yo'nalishlari.....	440
Maxmudov Omon Tuxtayevich	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida tijorat banklarining aktiv va passiv operatsiyalarini innovatsion usullar orqali boshqarishni takomillashtirish	444
Mo'minova Ma'suda Baxtiyarovna	
Auditorlik tekshiruvini dasturiy ta'minot asosida tashkil etish: muammo va yechimlar.....	449
Nazarova Kamola Sattoral qizi	
Ishlab chiqarish infratuzilmasini rivojlantirishning davlat tomonidan tartibga solish konsepsiyasi.....	455
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich	
O'zbekiston Respublikasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning ahamiyati hamda uni rivojlantirish istiqbollari	462
Nurullayeva Shaxnoza, Saydullayeva Saodat	
Tijorat banklari inson kapitali samaradorligini baholashda KPI ko'rsatkichlaridan foydalanish mexanizmlari	469
Turaeva Mastura Kurbanovna	
Сущность и особенности инвестиционно-строительного процесса	473
А. Бектемиров, Б.М.Абдувалиев	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarni boshqarishning dolzarb masalalari.....	480
Saidov Hayotjon Raxmatulloyevich	
Tijorat banklarida kredit operatsiyalari hisobini takomillashtirish.....	484
Sa'dullayeva Asaxon Muzaffarovna	
Ko'p tarmoqli fermer xo'jaliklarining raqobatbardoshlikni baholash usullari	487
Abdulloyev Asliddin Junaydullayevich, Teshayev Mirolim Djumayevich	
Tadbirkorlik subyektlarida soliq yukini optimallashtirish mexanizmi	492
To'xsanov Qudratillo Nozimovich	
Davlat sektorida ichki audit tadbirlarini umumiy rejalashtirish	497
Xamidova Z. U.	
Aholi moliyaviy savodxonligini oshirish va uning ahamiyati	503
Xudayarova Xurshida Abdunazarovna	
Kambag'allikni qisqartirishning xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	507
Xudoyberdiyev Jamshid Juraboy o'g'li	
Oliy ta'lim muassasalarida buxgalteriya hisobi va ichki auditni takomillashtirish.....	513
Shaymatova Nargiza Ashurovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida sug'urta xizmatlari.....	518
Shodmonova Odina G'ofur qizi	
Fuqarolar davlat pensiya ta'minoti tizimining amaldagi holati tahlili.....	522
Sholdarov Dilshod Azimiddin o'g'li	
Aholiga bank xizmatlari ko'rsatishning ijtimoiy ahamiyati	527
Eldor Uskanov	
Innovatsion boshqaruvning ilg'or xorijiy tajribalari	532
Yusupova Jamila Karamatdinovna	
Neft-gaz korxonalari moliyaviy-iqtisodiy faoliyati natijalari tahlili ("O'ZBEKNEFTGAZ" AJ misolida)	536
Umurzoqov Jamoliddin Sherbekovich	
Korxonalarda savdo marketing faoliyati samaradorligini baholash.....	543
Sobirov Azizbek Avzbekovich	
Moliyaviy firibgarliklarga qarshi kurashishda raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari.....	550
Gadaev Ismat Yadgarovich	
Hududlarda islom iqtisodiyoti tamoyillari asosida amalga oshirilgan investitsion loyihalar: to'siqlar va yechimlar	553
Irgasheva Gulbahor Sodiqovna	



O'zbekistonda investitsiyalardan samarali foydalanish asosida oziq-ovqat sanoati samaradorligini oshirish yo'llari	556
Kobilova Nasiba Xurramovna	
Foreign Economic Relations as a Factor of Effective Functioning of the Economy	563
Bakhodurova Sulkhiya Azizkhodjaevna, Li Marina Rudolfovna, Mukhtarova Donata Ravshanbekovna, Romashkin Roman Anatolyevich	
Modern Approaches to the Organization and Development of the Consumer Services Market	568
Musyeva Shoiraz Azimovna	
Ishlab chiqarish siklini qisqartirishning iqtisodiy samaradorligi.....	572
Odina Nabiyevena Tuychiyeva, Nazarova Latofat Toirjon qizi	
Asalarichilik mahsulotlari bozorida marketing strategiyasini amalga oshirish.....	577
Rashidova Xadicha Tursunalievna	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida bank faoliyatini iqtisodiy-matematik modelashtirish yo'llari	583
Raxmanov Mexridin Sindarovich	
Korporativ boshqaruv amaliyoti bo'yicha hisobot tuzish bo'yicha xorijiy tajriba	588
Tashmatov Rustam Xusanovich	
Iqtisodiyotda davlat ishtirokini qisqartirish va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari	594
Yuldashev Xusniddin Abdullayevich	
Iqtisodiyotda turizm o'rnini statistik baholash uslubiyoti.....	597
Zilola Jumanova	
Финансовые риски в исламском финансировании для внедрения в Республики Узбекистан	604
Абдуллоев Фуркат Олимджонович	
Блокчейн-технология и информационная безопасность в цифровой экономике Узбекистана.....	609
Кадиров Алишер Исмаилович	
Цифровая платформа как инструмент трансформации бизнес-процессов	613
Раупов Жамшид Рашидович	
O'zbekistonda zamonaviy kabel va sim mahsulotlari ishlab chiqaruvchi korxonalar faoliyatiga nazar	619
Rashidova Odina Olimjon qizi	
Современные тенденции развития валютных отношений в Узбекистане	624
Камалов Камолатдин Кахрамонович	
Sug'urta sohasining O'zbekiston iqtisodiyotidagi o'rni.....	628
Sharobiddinov Akramjon Goyibbayevich	
Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishning xorij tajribasi va undan O'zbekistonda foydalanish yo'nalishlari	632
Fayziyeva Aziza Azamat qizi	
Modeling the Stackelberg strategy in a linear model (linear city) Hotteling.....	637
Musayeva Shaira Azimovna, Usmonova Dilfuza Ilkhomovna	
Mulkning kapitallashuvi darajasini iqtisodiy jihatdan amalga oshirish samaradorligini baholash uslublari.....	646
Norboyev Odil Abrayevich	
Tijorat banklarining kredit portfelini amaliy holati va ekonometrik tahlillari: atb "Aloqabank" misolida.....	651
Norov Akmal Ruzimamatovich, Norova Nozima Nabiyevena	
O'zbekistonda "yashil iqtisodiyot" muhitida kreditlash va moliyalashtirish imkoniyatlari	656
Taxir Urkinbayev	
Budjet tashkilotlarida ichki nazorat tizimini tashkil qilishning xususiyatlari.....	660
Abduraxmanov Ramazon Abdullayevich	
Chinese Commercial Banks Experience in Asset Diversification	665
Uktamova Nozima Narzulla kizi	
Sanoat taraqqiyotida ishlab chiqarish korxonalarini ustuvor rivojlantirish istiqbollari	669
Yadgarov Akram Akbarovich	
Анализ деятельности коммерческих банков Узбекистана по кредитованию физических лиц.....	675
Базарова Нигора Равшановна	
Mahalliy va xorijiy investitsiyalarni jalb etishning innovatsion jarayonlarga ta'sirini baholash.....	686
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsiyalarning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari	691
Kuziyeva Nargiza Ramzanovna, Xusanov Faxriddin Jamoliddin o'g'li	
Tashqi mehnat migratsiyasi.....	696
O. N. Djurayev	



Raqamli iqtisodiyotda sanoat tarmog'ining davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishini baholash	701
Otaboyeva Dildora	
Nobank kredit tashkilotlarining moliyaviy xizmatlari sifatini oshirishning xorijiy mamlakatlar tajribasi	707
Raimov Xurshid Muxtorovich	
Tijorat banklarida moliyaviy injiniringni qo'llash istiqbollari	713
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich	
O'zbekiston Respublikasi moliya bozorida tijorat banklari faoliyati: muammo va yechimlar	718
Toymuxamedov Ibroxim Rixsiboevich, Jumaev Islombek Akram o'g'li	
Agrar ta'lim tizimida boshqaruv samaradorligini oshirish yo'llari	725
Boltayev Nurali Shiramatovich, Beglayev Uchqun Xurramovich, Abdiyev Izzat Risqiboyevich	
O'zini o'zi band qilgan shaxslardan olinadigan soliqlarni takomillashtirish orqali yashirin iqtisodiyotni jilovlash masalalari	733
Davranov Iskandar Jumayevich	
Iqtisodiy konsentratsiyalarni tartibga solish va nazorat qilishni takomillashtirish	740
Luqmanov Sharifxon A'zam o'g'li	
Role of Private and Public Kindergartens in Early Childhood Development	746
Makhmudova Munisakhon Abbos qizi	
"Yashil" enegriya quvvatlarini barpo etish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash asosi sifatida	751
Muminova Elnoraxon Abdurakimovna, Umarova Dilnoza Oybek qizi	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda CVP-tahlilni tashkil etishning muammoli jihatlarini	756
Qlichev Baxtiyor Pardayevich	
Korxonada likvidlik riskini minimallashtirish orqali uning moliyaviy barqarorligini saqlab qolish	761
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Развитие международных торгово-экономических связей Республики Узбекистан	768
Ким Татьяна Валерьевна, Гофуржонова Шахрибону Бахромжон кизи	
Kapital qurilishni boshqarish samaradorligini oshirishning dolzarb masalalari	776
A. Bektemirov, M. U. Sarimsoqov	
O'zbekiston mehnat bozorida yoshlarning ish bilan bandlik darajasini oshirish	782
Mambetjanov Qahramon Qurbandurdiyevich, Bahromov Shahzod Fazliddinovich	
Роль имиджа в улучшении инвестиционной привлекательности высших учебных заведений	789
Жанзаков Бекзот, Жонузоков Мирзабек	
Innovatsion kichik tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash bo'yicha xorij tajribasi va uni mamlakat iqtisodiyotida qo'llash imkoniyati	797
Toshaliyeva Saodat Toxirovna, Eshqulova Dilorom Abduravupovna	
Перспективы развития банковского сектора в Узбекистане для иностранных туристов	804
Муминов Шахзод Низомидинович, Каримова Азиза Махомадризовна	
Innovatsion faoliyat moliyaviy modellari va mexanizmlarini rivojlantirishning konseptual asoslari	808
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
Qishloq xo'jaligi tarmoqlarini innovatsion rivojlantirish bo'yicha xorijiy tajribalar va ulardan respublikamizda samarali foydalanish yo'llari	816
Ishniyazov Baxrom Normamatovich	
Turistik xizmatlarining o'ziga xos xususiyatlari va marketing tadqiqotlari	821
Berdiqulova Iroda Rayimqulovna	
Qoraqalpog'iston qishloq xo'jaligi: asosiy muammolar va rivojlanishining ustuvor yo'nalishlari	825
Yeshimbetov Uktamjon Xudaybergenovich	
Iqtisodiyotning erkinlashtirilishi sharoitlarida kichik biznes sektori rivojlanishining imkoniyatlari	834
Botirova R. A., Sirojiddinov I. Q.	
Kriptovalyuta va blokcheyn tadqiqotlari: tendensiyalar va istiqbollari	837
Berdiqulov Jurabek	
Bank risklarni monitoring qilish tizimini takomillashtirish	839
Hamroyev Sherzod Axtamovich	
O'zbekiston hududlariga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda ko'p qavatli "yashil" fermer xo'jaliklarini tashkil etishning ahamiyati	845
Turdimuratova Aziza Alisherovna	
Surxondaryo viloyatining mahalliy budjet daromadlarini oshirish yo'llari va uni arima modeli asosida prognozlash	848
Abdunazarova Shahnoza Norqo'chqor qizi	



Qishloq xo'jaligi tarmog'ining mamlakat iqtisodiyotidagi o'rni va undagi tarkibiy o'zgarishlarni statistik baholash.....	858
Zakirova Umida Maxamadaminovna	
O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatish korxonalarining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati	865
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
Turizm bozorini rivojlantirishda mehnat bozorining tutgan o'rni va ahamiyati	874
Berdikulova Iroda Rayimqulovna, Berdikulov Jurabek	
Проблемы расчета определения и планирования прибыли предприятий в условиях модернизации экономики	878
Алиева С. С.	
Роль применения информационных технологий "BLOCKCHAIN" в совершенствовании системы бухгалтерского учета Республики Узбекистан.....	883
Холбеков Расул Олимович	
Sanatoriy-sog'lomlashtirish muassasasida ichki audit qanday amalga oshiriladi: usullari	888
Shafkarov Faxriddin Xudayberdievich	
Tashqi savdo operatsiyalarining yagona elektron axborot tizimida umidsiz qarzdorlik masalasi	894
Tashmuxe'dov Dilmirod Mirabzalovich	
Принципы формирования отчета о финансовых результатах в национальной и зарубежной практике.....	899
Эргашева Шахло Тургуновна	
Xalqaro raqamli integratsiyaning O'zbekiston an'anaviy banklarning raqobat muhitiga ta'siri	909
Abdujabbarov Abdurasul Abdurashid o'g'li	
O'zbekistonda turizm sohasida kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish: muammolar va strategiyalar.....	917
Eshmurodov Rustam Sayfiddin o'g'li	
Yoshlar turizmini rivojlantirishda ommaviy va alternativ turizmning o'rni hamda volontyorlikning xususiyatlari.....	920
Allayor Norboyev Ismoilovich	
Parrandachilik statistikasi ko'rsatkichlar tizimini shakllantirishning nazariy asoslari.....	924
Bobomuratov Imomqul Islamovich	
Iqtisodiyotda kambag'allik darajasini qisqartirishda moliya bozori instrumentlaridan foydalanish imkoniyatlari.....	929
Shaxnoza Qobilova	
Sohibqiron Amir Temur va Adam Smitning soliqlarga bo'lgan qarashlarining xususiyatlari to'g'risidagi fikrlar	934
Alimov Iloxomjon Ikromovich	
O'zbekiston Respublikasida zamonaviy bank xizmatlarinin rivojlantirish istiqbollari (O'ZMILLIYBANK AJ misolida).....	940
Kadirov Laziz	
Milliy barqaror rivojlanish sohasidagi maqsad va vazifalarni amalga oshirishda iqtisodiy indikatorlar tahlili .	943
Xoshimov Sobir Murtazayevich	
The Role of Artificial Intelligence in Digital Transformation.....	947
Raimjonova Madina Asrarovna	
Tadbirkorlikda innovatsion faoliyatni moliyalashtirish masalalari	951
Otaxanov Sardorbek Maxammadali o'g'li	
Tadbirkorlik faoliyati samarasini oshirishda iqtisodiyotni rivojlantirishning strategik yo'nalishlari	954
I. M. Kamoliddinov, Sodiqov Maqsudjon Abdulolimovich	
Tadbirkorlik subyektlarini soliq mexanizmi orqali rivojlantirish masalalari.....	957
Akbarov Akramjon Ibroximjonovich	
Yashil investitsiya samaradorligini oshirish masalalari.....	961
Ibrohimov Muhammadjon Abdullajanovich	
Yengil sanoat korxonalarini rivojlantirish va eksport imkoniyatlarini oshirish yo'llari	964
K. M. Umarmuklov	
"Yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishda tadbirkorlik faoliyati va uning hissasini oshirish masalalari	968
G. T. Mamajanova	
Kichik biznes faoliyatini qo'llab-quvvatlashda mahalliy boshqaruv bilan mushtarak jihatlarining o'ziga xos xususiyatlari	972
Ubaydullayev Akmal Tulkinboyevich	



Aholini ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning tashkiliy-huquqiy asoslarini takomillashtirish masalalari.....	978
Tursunov Abdulla Qoraboshevich	
Институциональные концепции устойчивого развития в рамках стратегического управления экономикой региона	982
Сеитова Лейла Пулатовна	
Hududlarda turistik destinatsiyalarni majmuaviy rivojlantirishda raqobatbardoshlik strategiyasini takomillashtirish istiqbollari	990
Mirzayev Abdullajon Topilovich	
Современное состояние развитие системы железнодорожного транспорта	994
Саримсакова Малохат Хикматуллаевна	
Relevance of Benchmarking in Industrial Enterprises	997
Uktamjonova Zulayxo Anvarjon qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida davlat xususiy sheriklik asosida byudjetdan ajratilayotgan mablag'larning holati tahlili.....	1002
Xalilova Sh. Gʻ.	
Направления обеспечения конкурентоспособности во внешнеэкономических связях.....	1005
Ахмедов Икром Акрамович	
O'zbekistonda natijaga yo'naltirilgan budjetlashtirish mexanizmini rivojlantirish.....	1019
Primova Nigora Ikrom qizi	
Kichik biznes korxonalarida B2B bozorini tizimli tashkil etishning uslubiy jihatlari.....	1026
Zakirova Gulnoza Qudratovna	
Current Trends in Agrotourism in Uzbekistan: Demand, Needs, and Motives of Agritourists	1030
Iroda Abdieva Gayrat kizi	
Современное состояние достойного труда специалистов транспорта в условиях цифровизации.....	1035
Абдуллаева Нигора Шамсиддиновна	
Обоснование методов оценки совершенствования конкурентоспособности предприятий легкой промышленности	1039
Тухтасинова Мухайё Мирзасултоновна	
Проблемные аспекты трансформации финансовой отчетности бизнеса юридических лиц	1045
Шин Инесса Олеговна	
Cross-Cultural Management is a Separate Field of Science and Discipline.....	1051
Umarova Zulaykho, Rakhmanova Zilola	
Tadbirkorlik subyektlarida xalqaro sifat standartlarini joriy etish tahlili.....	1054
Oqboyev Alisher Rasuljanovich	
O'zbekiston iqtisodiyotida kichik biznesning o'rni	1058
Jo'rayev Ilhomjon Kamolidinovich	
Iqtisodiy inqiroz davrida kredit xizmatlari bozorini davlat tomonidan tartibga solishning xorijiy modellari....	1062
Kurbonov Rustam Radjabovich	
Raqamli transformatsiya konsepsiyalari va uning ahamiyati.....	1067
Abdurahmonov Abdumalik Abdurashidovich	
O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tashkilotlarini davlat-xususiy sheriklik asosida moliyalashtirishning istiqbollari	1074
Xalilova Shoxsanam G'ayrat qizi	
"EIZ" hududida soliq va bojxona rejimlari uchun imtiyozlarni tahlil qilish	1079
Xusanov Durbek Nishonovich, Djurayeva Iroda Bahrom qizi	
Mamlakatimizda qishloq xo'jaligini lizing asosida moliyalashtirish istiqbollari.....	1083
Aliqulov Mehmonali Salahiddin o'g'li	
Iqtisodiyotni rivojlantirishda sun'iy texnologiyalarning o'rni	1088
Xonova Nodira Fazliddinovna	
O'zbekistonning investitsiya muhiti jozibadorligini oshirish yo'llari.....	1093
Sotimov Yunusbek Turg'unboy o'g'li	
"Yashil" sanoat siyosatini yuritish zaruriyati: bozor nuqsonlaridan milliy xavfsizlikkacha.....	1198
Muqimov Sherali Axmadali o'g'li	
O'zbekiston to'qimachilik sanoatining hozirgi holati tahlili va rivojlantirish istiqbollari.....	1103
Madraximova Gulasal Ro'zimboy qizi	
Improving the Methodology of Econometric Analysis of the Efficiency of Financial Activity of Agricultural Agroclusters of Uzbekistan.....	1108
Ochilov Ilhom Sayitkulovich	



O'zbekistonda "Yashil" iqtisodiyotga o'tish va "Uglerod neytralligiga erishish" strategiyalarining ahamiyati	1116
Pulatov Dilshod Haqberdiyevich, Qulliyev Ulug'bek Mirzayevich, Mamataliyev G'ayrat Chori o'g'li, Bazarov Shodi Abdirahmonovich	
Oziq-ovqat mahsulotlari brend qiymatini oshirishda marketing strategiyalari.....	1123
Xodjiyev Ibroxim Ikramovich	
Актуальные вопросы укрепления доверия населения к банковской системы Республики Узбекистан	1129
Рузибоева Нилуфар Тулкин кизи	
Hududlarda ijtimoiy-iqtisodiy nomutanosiblikni kamaytirish uchun mintaqaviy siyosat vositalarining xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	1135
Normurodov Alibek Anvar o'g'li	
Mintaqa korxonalarining rivojlanish potensialini shakllantirishda innovatsion marketingning o'rni va mohiyati.....	1142
Axmedov Alim Babaniyazovich	
O'zbekistonda turizm sohasini rivojlantirishning ijtimoiy-iqtisodiy jihatlarini tokomillashtirish yo'llari.....	1146
Samandarova Dilfuza Mansurovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida ishsizlikning iqtisodiy oqibatlarini mavjud muammolar va yechimlar.....	1153
Fatilloev Farrux Farhod o'g'li	
O'zbekiston Respublikasida qishloq xo'jaligi tarmog'iga ta'sir qiluvchi ko'rsatkichlarning iqtisodiy-statistik tahlili.....	1158
Zakirova Umida Maxamadaminovna	
Banklar tomonidan muammoli kreditlar bilan ishlash samaradorligini oshirish yo'llari ("Agrobank" ATB misolida).....	1167
Yusufov Xurshidjon Sharifovich	
Namangan viloyatida don va don mahsulotlari narxini shakllanishining bozor tadqiqoti.....	1172
Bahriddinov Jahongirbek Ravshanjon o'g'li	
O'zbekiston Respublikasi va xorijda tog' turizmini rivojlantirish omillarini qiyosiy baholash	1177
Mavlanov G'olibjon Muxammad o'g'li	
Improving The Effective Use Of Local Taxes And Levies In Tashkent City	1182
Shahzad Zokhidov	
Совершенствование методологии механизмов налогообложения ресурсного налога	1186
Мухиддинов Талат Шайдулло угли	
Tadbirkorlik faoliyatida investitsiya muhitining xususiyatlari va chet el kapitalining jozibadorligi.....	1189
I. M. Kamoliddinov, To'khtasinov Boburbek Yusufjon o'g'li	
Kichik biznes tarmoqlariga investitsiyalarni jalb etish xususiyatlari.....	1194
Abdug'aniyev Murodjon Shavkat o'g'li	
Inson resurslarini boshqarish tizimini takomillashtirish orqali iqtisodiyot tarmoqlarini rivojlantirish.....	1199
Xodjamov Asliddin O'ktam o'g'li	
Organik qishloq xo'jaligiga o'tishning rivojlanayotgan mamlakatlardagi iqtisodiy va ekologik afzalliklari.....	1203
Ahrorov Farhod Baxriddinovich	
Korxonalarda uzumchilik mahsulotlarni ishlab chiqarishda strategik boshqarishda mintaqaviy klaster modellashtirishdan foydalanish	1208
Muhitdinov Asror Akobirovich	
Qashqadaryo viloyatida ishsizlik darajasini istiqbolda kamaytirish ssenariylari	1213
Djumayev Zayniddin Axmedovich, Hamdamov Shahzod Ilhom o'g'li	
Kam ta'minlangan oilalarda tadbirkorlik faoliyatini o'ziga xos yo'llari va imkoniyatlari	1219
Tursunov Nozimjon Nosirovich	
Korxonalar samaradorligini oshirishda soliqlar va soliq siyosatining ahamiyati.....	1223
Saida Yuldasheva	



KICHIK BIZNES TARMOQLARIGA INVESTITSİYALARNI JALB ETISH XUSUSIYATLARI

UDK 338.2

Abdugʻaniyev Murodjon Shavkat oʻgʻli

UNIVERSITY OF BUSSINES AND SCIENCE

“Iqtisodiyot” kafedrası oʻqituvchisi

Annotatsiya: Maqolada kichik biznes tarmoqlariga investitsiyalarni jalb etish yoʻnalishlari, bugungi kundagi kichik biznes faoliyatini oʻzgarish jarayonlari hamda mamlakatimiz kichik biznes faoliyatini rivojlantirish samaradorligi koʻrsatib oʻtilgan.

Kalit soʻzlar: kichik biznes, iqtisod, xarajat, biznes, tadbirkorlik, investitsion, tadbirkorlik faoliyati, xorijiy investitsiya, investitsion tizim.

Abstract: The article shows the directions of attracting investment in the small business sector, the processes of change in the activity of small business today, as well as the effectiveness of the development of small business in our country.

Key words: small business, economics, cost, business, entrepreneurship, investment, entrepreneurial activity, foreign investment, investment system.

Аннотация: В статье показаны направления привлечения инвестиций в отрасли малого предпринимательства, процессы изменения активности малого предпринимательства сегодня, а также эффективность развития малого предпринимательства в нашей стране.

Ключевые слова: малый бизнес, экономика, стоимость, бизнес, предпринимательство, инвестиции, предпринимательская деятельность, иностранные инвестиции, инвестиционная система.

KIRISH

Mamlakat iqtisodiyotiga xorijiy investitsiyalarning jalb qilinishi texnologiyalarni ishga soladi, inson kapitalini shakllantirishga yordam beradi, xalqaro savdo integratsiyasiga hissa qoʻshadi, raqobatbardosh ishbilarmonlik muhitini yaratishga yordam beradi va korxona rivojlanishini, faoliyat uzluksizligini taʼminlaydi. Bularning barchasi pirovardida qashshoqlikni kamaytirishning eng kuchli vositasi boʻlgan yuqori iqtisodiy oʻsishga yordam beradi. Bundan tashqari, tinvestitsiyalar iqtisodiy imtiyozlardan tashqari, xorijiy investitsiyalar qabul qiluvchi mamlakatda ekologik va ijtimoiy sharoitlarni yaxshilashga ham yordam berishi mumkin. Shuningdek, ekologik va ijtimoiy sharoitlar mahalliy jamoalar bilan ijobiy aloqalarning yoʻqligini, investitsiyalarning zararli ekologik taʼsirini, ayniqsa, qazib olish va ogʻir sanoat tarmoqlarida, ijtimoiy uzilishlarni, tez tijoratlashtirish hamda milliy bozorlarda raqobatga taʼsirini oʻz ichiga oladi. Shuni taʼkidlash joizki, baʼzi qabul qiluvchi davlatlar xalqaro miqyosda faoliyat koʻrsatayotgan korxonalarga tobora ortib borayotgan qaramlikni siyosiy suverenitetning yoʻqolishi sifatida qabul qiladilar. Bu esa, oʻz navbatida, mamlakatda faoliyat yuritayotgan nafaqat kichik biznes subyektlarining balki, yirik korxonalarning hozirgi iqtisodiy rivojlanish holatida, xorijiy investitsiyalar orqali kiritiladigan texnologiyalar yoki nou-xau imkoniyatlaridan foydalana olmasligiga olib kelib, kutilgan samaradorlikka erishish imkonini bermaydi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Iqtisodchi olimlardan A.Ye.Gorodeskiy taʼbiriga koʻra: “Investitsiyalar – bu foyda olish maqsadida tadbirkorlik faoliyati obyektlariga uzoq muddatli kapital qoʻyilmalarni ifodalovchi iqtisodiy toifadir”, deb tavsiflagan. Bu taʼrif orqali ular, investitsiyalarni faqat tadbirkorlik faoliyati sohasiga tegishli deb cheklov qoʻyishgan ammo, investitsiya ijtimoiy sohaga, gumanitar loyihalarga ham kiritiladi, bu yerda investitsiyalar asosan davlat va mahalliy hukumatlar tomonidan amalga oshiriladi.

V.Bocharov va R.Popovanning fikricha, “investitsiyalar tadbirkorlik faoliyati obyektlariga qoʻyiladigan barcha mulkiy va intellektual qiymatlarni ifodalaydi, buning natijasida foyda hosil boʻladi yoki ijtimoiy samaraga erishiladi”.



M. Blank “investitsiya faoliyati – bu mulk obyektlarini kapitallashtirish, investitsiya resurslarini shakllantirish va ulardan foydalanish, investitsiya jarayonlari va investitsiya tovarlarining xalqaro harakatini tartibga solish, tegishli investitsiya muhitini yaratish, foyda olish yoki ma’lum ijtimoiy ta’sir ko’rsatish”, deb kengroq ta’rif beradi. Bu talqindan aniq ko’rinib turibdiki, investitsiya faoliyati to’g’ridan-to’g’ri investitsiya resurslaridan foydalanish bilan bog’liq.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Investitsiyalarning makroiqtisodiy rag’batlantirilishidan tashqari, resurslarni qabul qilish samaradorligini oshirish, tashqi savdo oqimi o’rtasidagi bog’liqlik, qabul qilinayotgan mamlakatning biznes sektori kabi yo’nalishlar orqali iqtisodiy o’sishning tarkibiy omillariga bevosita ta’sirini, xorijiy investitsiyalar qabul qiluvchi mamlakatlarda ishlab chiqarish samaradorligi, daromadlarning o’sishiga ham hissa qo’shishi, rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar iqtisodiyotiga kiritilayotgan bir hil miqdordagi investitsiya turlicha samaradorlikka ega bo’lishi, turli darajadagi mamlakatlar iqtisodiyotiga kiritilayotgan investitsiya samaradorligini baholashda ularni taqqoslash mumkin bo’lmisligi, taqqoslama tahlil o’tkazishda teng darajadagi rivojlangan mamlakatlarni tanlash lozimligi, investitsiya qarorlari jarayoni odatda ko’p yo’nalishli bo’lgan omillar va tendensiyalarni ko’p o’zgaruvchan va ko’p mezonli baholashga asoslangandir.

TAHLIL VA NATIJALAR

Hududlar o’rtasida investitsion salohiyatni taqqoslash xorijiy va milliy sarmoyadorlar uchun huquqiy shartlar, kapital eksport qilish imkoniyati, milliy valyutaning holati, mamlakatdagi siyosiy vaziyat va inflyasiya darajasi xususiyatlarini o’z ichiga olgan ekspertlar ko’lamiga asoslangan bo’lishi kerak. Ko’rsatkichlar diapazoni, odatda, investorlar hisobga oladigan shartlarning to’liq spektrini aks ettirish uchun yetarli darajada aniq emas edi, biroq ba’zi ma’lumotlarni olish imkonini beradi va bu asosida sarmoya kiritish to’g’risida qaror qabul qilish mumkin bo’ladi.

O’zbekiston Respublikasining madaniy merosi ham hamkorlik iqlimoqchi bo’lgan davstlabki hamkor davlatlarga nisbatan sarmoyalarga ishonch bilan qaragan bo’lsada, ayrim salbiy holatlarni vujudga kelishi bilan ularga shubha bilan qaraydigan muhitni yaratdi. Hozirgi kunda ko’pchilik hamkor davlatlarning sarmoyadagi ishtiroki, ayniqsa tabiiy resurslarni o’zlashtirish va ekspluatatsiyasi (neft, gaz qazib olish va uni qayta ishlash) ga asoslanganligini ko’rish mumkin.

Hozirgi voqelikda O’zbekiston Respublikasi iqtisodiyoti zamonaviy texnologiyalarga juda muhtoj. Iqtisodiyotning boshqa sohalarida bo’lgani kabi sanoat sohasidagi mavjud texnologik bo’shliq uning jahon iqtisodiyoti hamjamiyatiga va umumiy sivilizatsiya jarayoniga muqarrar ravishda qo’shilishi munosabati bilan albatta, mamlakatda ma’lum darajada noqulayliklarni yuzaga keltiradi. Rivojlanishning muvaffaqiyati asosan raqobatbardosh sanoat ishlab chiqarishi bilan belgilanadigan jahon iqtisodiyotiga integratsiyasi, yetakchi rivojlangan iqtisodiyotlar bilan mamlakatimiz murakkab siyosiy tafovutlari fonida ro’y bermoqda. Biroq, hech bir mamlakat o’z iqtisodiyotini modernizatsiya qilish muammosini alohida hal qila olmaydi. Ilg’or texnologiyalarni jalb qilmasdan, o’zimizning zamonaviy texnologik bazamizni yaratish imkonsiz vazifadir.

Umuman olganda, mamlakat iqtisodiyotida va xususan, EIZda kichik biznesni iqtisodiyotning asosi deb hisoblash mumkin. Kichik biznesga bo’lgan munosabat, uni qo’llab-quvvatlash, mamlakat aholi bandligini, ta’minlash va daromadini oshirish bilan birga iqtisodiyotini rivojlantiruvchisi sifatida tavsiflash mumkin. Iqtisodchilar orasida, ijobiy baholar bilan bir qatorda, kichik biznesning roliga shubha ostida baho beruvchilar ham uchraydi. Shuni ham tan olish kerakki, umuman, EIZning yaratilishi ilg’or texnologiyalarni o’zlashtirishga hali yetarli darajada yordam bermadi.

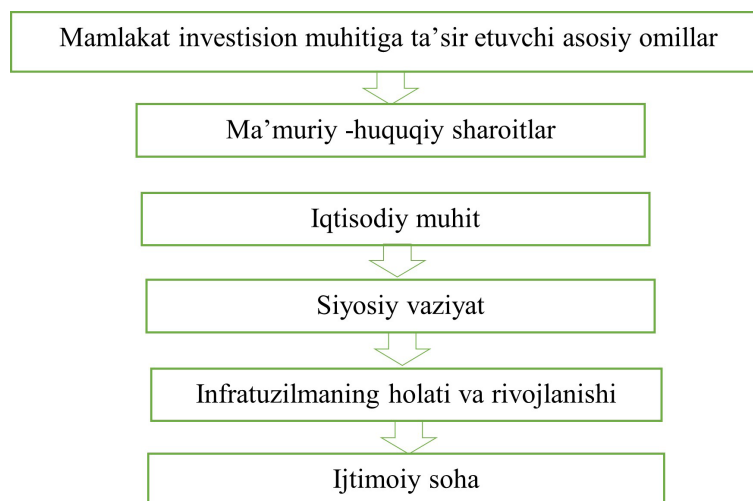
Shunga qaramay, xalqaro amaliyot, aniqrog’i, rivojlangan davlatlar amaliyoti shuni ko’rsatadiki, mamlakat hududida erkin iqtisodiy zonalar yaratish iqtisodiy rivojlanish strategiyasi yuqori asosli va sababli natijalarni talqin qilmoqda. Xususan:

- *birinchidan*, EIZ dasturi xorijiy investitsiyalar jalb qilishga ijobiy ta’sir ko’rsatadi va natijada, aholi jon boshiga to’g’ri keladigan xorijiy investitsiyalarning o’sish sur’ati oshadi;
- *ikkinchidan*, dastur EIZga boy konsentratsiyali iqtisodiyotni yaratadi va texnik taraqqiyotni oshiradi;
- *uchinchidan*, aholining bandligi ta’minlanadi, daromadi va turmush farovonligi oshadi.

Nihoyat, bir nechta EIZ va kichik iqtisodiy zona(IKZ)ga ega bo’lgan hudud, bitta EIZ hamda IKZga ega bo’lgan hududga qaraganda, aglomeratsiya iqtisodiyotiga xorijiy investitsiyalarning o’sishi va ishlab chiqarish omillari narxlarining o’zgarishi uchun yanada jozibadorligini namoyish etmoqda.

Bizningcha, hududlarning investitsion muhiti muammolari va ularning mamlakat iqtisodiyoti hamda ishlab chiqarish tarmoqlariga ta'sirini o'rganayotganda, asosiy kapitalni yangilash loyihalariga sarmoya kiritish jarayonini loyihalarning davomiyligi, murakkabligi, qaytarilish xavfining yuqori bo'lishi, o'ziga xosligini alohida ko'rib chiqish zarur. Bu o'z navbatida iqtisodiyotning real sektoriga sarmoya kiritish xavf va xatarlarini aniqlash, tizimlashtirish hamda ularning salbiy ta'sirini kamaytirish, investitsiya faoliyati ishtirokchilarining huquqlari va qonuniy manfaatlarini himoya qilishni ta'minlash bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish imkonini beradi.

Bizga ma'lumki, mamlakatning investitsion muhitiga bir qator omillar ta'sir qiladi jumladan, sanoatning rivojlanishi birinchi navbatda fuqarolik maqsadlari uchun sanoatning yetakchi tarmoqlari, sanoat korxonalari-ning asosiy kapitalining eskirish darajasi, yuqori texnologiyalarni yaratish sohasidagi ishlar – ixtisoslashtirilgan tadqiqot markazlari, sinov laboratoriyalari va boshqalar mavjudligi, texnik jihozlanish darajasi, mashinasozlik sanoati hamda geografik joylashuvi, ekologiya-ning holati hududiy joylashuvi, atrof-muhit holati va boshqalar. Shunga ko'ra, investitsiya muhiti asosan iqtisodiyot, huquq, davlatning tashqi aloqalari va boshqalar sohasidagi davlat siyosatining natijasi bo'lgan omillar va sharoitlar bilan belgilanadi, ya'ni bu aniq davlat tuzilmalari faoliyatiga bog'liq. Bularga qo'shimcha ravishda mamlakat investitsion muhitiga ta'sir etuvchi asosiy omillar sifatida bizningcha quyidagilarni qo'shimcha qilish mumkin (1-rasm).



1-rasm: Mamlakat investitsion muhitiga ta'sir etuvchi asosiy omillar

Bundan ko'rish mumkinki, butun iyerarxik iqtisodiy tizimning asosiy elementi – korxona – alohida yoki bir xil kompaniyalar guruhida (xolding, texnopark va boshqalar) ishlaydigan va ma'lum bir sohaga tegishli bo'lgan, geografik jihatdan alohida hududda joylashgan hamda mamlakat iqtisodiyotining bir qismi hisoblanadi. Shunday qilib, investitsiyalar oqimini rag'batlantiruvchi yoki to'sqinlik qiladigan davlatning investitsiya muhitining holatini aniqlaydigan omillarning butun majmuasi ularning korxonaga ta'siri nuqtai nazaridan ko'rib chiqilishi kerak.

Bunda iqtisodiy tizim:

- makro darajada – mamlakat iqtisodiyoti;
- mezo darajada – mintaqaviy iqtisodiyot;
- mikro darajada – ma'lum bir xo'jalik subyekti iqtisodiyoti.

Shunday qilib, investitsiya muhitining yuqoridagi komponentlarini tegishli darajalariga qarab guruhlash mumkin.

1. Davlat darajasida sarmoyaviy muhitni 3 guruh siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy omillari shakllantiradi.
2. Mintaqaviy investitsiya iqlimi – bu mintaq yoki mintaq milliy iqtisodiyotining bir qismi darajasidagi investitsiya faoliyati uchun huquqiy, iqtisodiy, ijtimoiy, geografik sharoitlar tizimi. Mezo darajadagi sarmoyaviy muhit asosan mintaqaning sanoat salohiyati, uning iqtisodiyotining yetakchi tarmoqlari, hududiy joylashuvi (tabiiy resurslarning mavjudligi, poytaxtdan uzoqligi va boshqalar), shuningdek, mintaqaviy qonunchilik va rivojlanishning ustuvorligi, davlat dasturlarni amalga oshirish.
3. Mikro darajada, investitsiya muhiti investor va xo'jalik yurituvchi subyekt – investitsiya faoliyati ishtirokchilarining to'g'ridan-to'g'ri kontragentlari: banklar, uskunalar yetkazib beruvchilar, kasaba uyushmalari ishtirokida shakllanadigan munosabatlar tizimi orqali namoyon bo'ladi.



Sanab o'tilgan sohalarining har birini bosqichma-bosqich amalga oshirish milliy iqtisodiyotni tiklash uchun sharoit yaratishi, biznesni uzoq muddatli rivojlanishga yo'naltirishi, mamlakat ichidagi investitsiya faolligini kuchaytirishi, shuningdek, mamlakat iqtisodiyotini jozibali va ilmiy-texnik taraqqiyot yutuqlarini, ilg'or texnologiyalarni amalga oshirishga sezgir bo'lgan xorijiy investitsiyalar oqimini ko'paytirish uchun harakat qilishi kerak.

Asosiy vositalarni yangilash jarayoni boshqa investitsiya loyihalaridan farqli o'laroq bir qator o'ziga xos xususiyatlarga xususan, amalga oshirish muddati, amalga oshirishning murakkabligi, tashqi malakali mutaxassislarni jalb qilish zarurati, joriy ishlab chiqarish faoliyati bilan birlashish zarurati va yuqori qaytarilish xavfi ega. Bundan tashqari, faoliyat ko'rsatayotgan korxonalarning ishlab chiqarish bazasini yangilashga sarmoya kiritish jarayoni investor, davlat va xo'jalik yurituvchi subyektning egasi predmetlari tarkibi bilan farq qiladi.

Bundan ko'rinadiki, xo'jalik yurituvchi subyekt egasi oldida murakkab va keng ko'lamli vazifalar turibdi: o'z mablag'larini ko'paytirishni ta'minlagan holda, qarz mablag'larini samarali tasarruf etish zarur. Asosiy kapitalni yangilash uchun mablag'larning samarali sarmoyasi mashinalar va uskunalar parkini yangilash loyihagini malakali ishlab chiqishni, ishonchli yetkazib beruvchilarni qidirishni, ishlab chiqarishni rivojlantirish strategik rejalarini ishlab chiqishni nazarda tutadi.

Investor nuqtai nazaridan, investitsiyalar, agar iloji bo'lsa, qisqa vaqt ichida va eng past tavakkalchilik bilan, investitsiya qilingan kapitalni ko'paytirishning asosiy maqsadiga ega. Investorlar mahalliy tuzilmalar (davlat, banklar, tijorat tashkilotlari, jamg'armalar, jismoniy shaxslar va boshqalar) va xorijiy sheriklar (banklar, korxonalar va boshqalar) bo'lishi mumkin. Investitsion soha islohotida xususiyashtirilgan korxonalarning sarmoyaviy faoliyatiga ham muhim o'rin ajratiladi.

Korxonalar mulkini va aksiyalarini sotish hisobiga kapital mablag'larni moliyaviy ta'minlash uchun qo'shimcha imkoniyatlarga ega bo'ladi, deb hisoblanadi. Ammo kichik biznes subyektlarida bunday aksiyalarni mavjud emasligi va korxona egasining yolg'izligi hamda aholining korxonaga nisbatan investitsiya jamg'armasini kiritmasligi korxonaning rivojlantirish va uni yangi texnika-texnologiyalar bilan jihozlashda moliyaviy yordamga muhtojligini keltirib chiqaradi.

Shu o'rinda ta'kidlash joizki, iqtisodiyotning real sektoriga kiritilgan xorijiy investitsiyalardan oqilona va samarali foydalanish korxonalarning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Xususan:

- 1) ilg'or texnologiyalar va boshqaruvning zamonaviy usullaridan foydalanish imkoniyatini beradi;
- 2) texnologiyalarni takomillashtirish va ishlab chiqarish darajasini oshirishga hissa qo'shadi;
- 3) ishlab chiqarishni kengaytirish va uning samaradorligini oshirishga investitsiyalar oxir-oqibat soliq tushumlarining ko'payishiga, qo'shimcha ish o'rinlari yaratilishiga olib keladi;
- 4) mamlakatning dunyodagi iqtisodiy imidjini yaxshilaydi, mamlakatga bo'lgan ishonch darajasini oshiradi;
- 5) sanoat va ilmiy-texnikaviy hamkorlik orqali ichki iqtisodiyotning jahon iqtisodiy tizimi bilan integratsiyalashuviga yordam beradi.

Bugungi kunda xorijiy investitsiyalar juda muhim, lekin mamlakat iqtisodiyotiga sarmoya kiritish uchun qulay shart-sharoitlarni yaratish undanda muhim bo'lib, bu vazifaga alohida e'tibor qaratib uni birinchi navbatda hal qilish lozim. Albatta, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish, aniq afzalliklari bilan bir qatorda, ba'zi cheklovlariga ham ega jumladan, chet el kapitaliga haddan tashqari qaramlik mamlakatning iqtisodiy xavfsizligiga tahdid soladi, chunki bu iqtisodiyotni geosiyosiy vaziyat ta'sirida o'ziga o'xshash holatga soladi, mahalliy biznesni sarmoya kiritishga undamaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR.

Xulosa qilib aytganda, kichik biznes subyektlariga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda qulay investitsion muhit muhim ahamiyat kasb etib, u quyidagi xususiyatlar bilan tavsiflanadi:

- investitsiyalarni jalb qilish mexanizmlarini takomillashtirish,
- biznes – jarayonlarning sifati va uni soddalashtirilishi,
- yetarli infratuzilmani shakllantirish,
- eng yaxshi tajribalarni takrorlash hamda samaradorlikni baholash vositalarini ishlab chiqish.

Shu bilan birgalikda, ma'muriy to'siqlarni yanada kamaytirish, infratuzilma cheklovlarini olib tashlash, kichik biznesni tashkil etish tartibini soddalashtirish, bo'xona ma'muriyatchiligini takomillashtirish, migratsiya siyosatini ishlab chiqish, yuqori malakali xorijiy mutaxassislarni jalb qilish, soliq imtiyozlarining yangi vositalarini ishlab chiqish kabi sohalarda faol ishlar olib borish lozim. Taklif etilgan tavsiyalar tadbirkorlar sonini ko'paytirishga



olib keladi, bu esa iqtisodiyotimizni rivojlanishiga katta hissa qo'shmoqda, natijada mamlakatimiz istiqbolini belgilamoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Olim Sabirovich Kazakov Menejmentga kirish. Darslik. – Toshkent. "Fan ziyosi" nashriyoti, 2021-yil.
2. М.Мескон, М. Альберт, Ф.Хедоури. Основы менеджмента. М. Дело, 1992.:–С.489.
3. Muhammadjanovich K. I. Effective Directions of Development of Entrepreneurship //Conference Zone. – 2022. – С. 129-133.
4. М.Я. Погорелова. Экономический анализ: теория и практика: Учебное пособие / М.Я. Погорелова. – М.: ИЦ РИОР: НИЦ ИНФРА-М, 2016. – 290. – С. 86.
5. Л.И.Абалкин, О.И. Волков и др. Экономика предприятия (фирмы): Практикум / Ред. О.И. Волков, В.Я. Поздняков. – М.: ИНФРА-М, 2016. – С. 91.
6. Kenjabayev A.T. Tadbirkorlik faoliyatini axborotlashtirish milliy tizimini shakllantirish muammolari.: Iqt.fan. dokt. diss. avtoref. – T.: 2005-39 b.
7. O'zbekistonda kichik tadbirkorlik. Statistika to'plam. Toshkent, 2020 y.190b.
8. Namangan viloyati statistika boshqarmasi ma'lumotlari.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.



Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.